

Felsefe - Sorular

▼ Yunan şehir devletlerinin yönetim biçimi, bu devletlerde felsefenin ortaya çıkışına nasıl katkıda bulunmuştur?

Yunan şehir devletleri (kısmen) **demokratik** bir yönetim biçimine sahipti, vatandaşlar (hür ve erkeklerse) **forum** denen meclislerde münazara ederdi. Bu pratik, felsefe için gerekli olan **tartışma, sav üretme, sav yürütme, hoşgörü, ortak paydaya varma** gibi değerlerin aşılmasını sağladı.

▼ Yunan Uygarlığının refah seviyesinin ve bu uygarlıkta köleliğin varlığının felsefenin ortaya çıkışı açısından önemi nedir?

Ekonomik refah ve kölelik Yunan vatandaşlarına felsefe gibi entelektüel ve maddi geliri az bir aktiviteyi yapma imkanı tanıdı. Diogenes gibi birkaç istisnaya beraber tarihteki çoğu büyük filozof zengin ailelerden gelmiştir.

▼ "**Mitostan logosa geçiş**" ifadesi ne anlama gelir?

Önceden efsaneler, hikayeler, anlatılar yani **mitlerle** açıklanan evrenin felsefenin doğuşuyla beraber **akla, gözleme ve tanıya** dayalı; söz, mantıkla ifade edilen **teorilerle** açıklanmasıyla sonuçlanan geçişi ifade eder.

▼ Filozoflar **mitosu** neden yetersiz bulmuş ve onun yerine başka bir açıklama getirme gereği duymuşlardır?

Mitos rasyonel değildir, **yanlışlanamaz** hikayelerden oluşur. Kör inanç dışında kendini hiçbir yolla doğrulayamaz.

▼ **Logosu mitostan** ayıran temel fark nedir?

Logos akla dayanır, bireyin kendisinden gelir; **mitos** hikayeye dayanır, bireyin üzerindeki güçlere dayalı açıklamalar getirir.

▼ **Pre-Sokratik filozofların** bir diğer ismi nedir ve neden onlara bu isim verilmiştir?

Bir diğer ismi **doğa filozoflarıdır**. Onlara bu isim verilmiştir çünkü doğa ile alakalı **kozmojik** problemler üzerine düşünmüşlerdir.

▼ **Pre-Sokratik dönemde** ilgilenilen temel problemler nelerdir?

Arkhe Problemi, yani evrendeki varlıkların temel taşının ne olduğu sorusu, ve **Değişim Problemi**, yani doğadaki varlıkların nasıl bir anda bir varlıkken başka bir anda başka bir varlık olabildiği sorusudur.

▼ Tales'in felsefe tarihi açısından önemi nedir? Tales **Arkhe Problemine** nasıl bir cevap vermiştir ve bu cevabın öncesindeki cevaplardan farkı nedir?

Tales'in felsefe tarihi için önemi ilk filozof olmasıdır. **Arkhe Problemine** "su" cevabını vermiştir. Bu önemlidir çünkü geçmişte verilen cevaplardan farklı olarak gözlem ile **yanlışlanabilir** bir iddiadır.

▼ Herakleitos'un **diyalektik kuramı** nedir? Bu kuram **Arkhe ve Değişim Problemlerini** nasıl açıklar?

Diyalektik kuramına göre evrendeki her varlık, birbirine iki zıt gücün birliği halinde var olur. Değişim, bu zıt güçlerin birbirini **naksetmesi (elemesi, nötralize etmesi)** ve yeni bir varlık ortaya konması sonucu gerçekleşir. Bu kuramda zıt güçlere **tez** ve **antitez**, bunların birbirini elemesi sonucu ortaya çıkan yeni varlığa **sentez** denir. Bu görüş, temeli Herakleitos tarafından atılmış olmakla beraber, Hegel ve Marx gibi modern filozoflar tarafından da benimsenmiştir.

▼ Demokritos'un **atomizm kuramı** nedir? Bu kuram **Arkhe ve Değişim Problemlerini** nasıl açıklar?

Atomizm kuramına göre evrendeki her varlık **atom** denen bölünemez, temel yapıtaşlarının farklı şekillerde bir araya gelmesiyle meydana gelir. Değişim, değişen varlığı oluşturan **atomların** öncekinden farklı bir şekilde bir araya gelmesiyle olur.

▼ Demokritos'un **ontolojisi** hangi görüşün bir örneğidir?

Materyalizm.

▼ Tales, Herakleitos ve Demokritos dışındaki **Pre-Sokratik filozoflar** kimlerdir ve **Arkhe Problemine** nasıl cevaplar vermişlerdir?

Diğer Pre-Sokratik filozoflardan Pythagoras sayılar, Anaksimenes **pyskhe (ruh)**, Anaksimandros **apeiron (her şeyi kapsayan bütüncül karmaşıklık)**, Anaxagoras **spermata (thoum)** cevabını vermiştir.

▼ Stoacı felsefenin öncesindeki felsefelere göre temel farkı nedir?

Stoacılar **teori (evreni tutarlı, soyut ve evrensel bir çerçeve içinde açıklama)** yerine **praxise (evren içinde hangi eylemlerin yapılması gerektiğine dair yargılar verme)** odaklanmışlardır.

▼ Sofistlerin felsefe tarihi açısından önemi nedir?

Sofistler, felsefenin ana odağını **Arkhe ve Değişim Problemleri** gibi **kozmolojik** meselelerden uzaklaştırıp **bilgiyi** temel sorun haline getirmişlerdir.

▼ Sofistlerin **epistemolojisi** nasıldır?

Sofistlerin **epistemolojisi rölatiftir (görelidir)**. Bu görüşe göre mutlak bilgi mümkün değildir, bilginin ölçüsü- her şeyinki olduğu gibi- insandır; insanın doğruluğuna ikna olduğu herhangi bir görüş doğrudur.

▼ Sofistlerin **retorik** stratejisi neye dayalıdır?

Sofistlerin **retoriği** ikna, rakibi alt etme, rakibin savını çürütmeye odaklıdır. Bu amaç yolunda Sofistler; her türlü hile, safsata, yanıltmacayı mübah görürler.

▼ Sokrates'e göre bilginin niteliği nedir, kişi nasıl bilgi elde edebilir? Sokrates, bilgi elde edinimi için kullandığı yöntem nedir?

Sokrates'e göre bilgi **mutlak, objektif ve evrenseldir**. Kişi, sorgulama ve akıl yürütme yoluyla bilgiyi elde edebilir. Bunun için izlenen yola **Sokratik Yöntem** denir. Bu bilgiler kişide halihazırda bulunur, öğrenme yeni bir bilginin oluşması değil; önceden var olan bilginin hatırlanmasıdır.

▼ Sokrates'in ve Sofistlerin **epistemolojisi** ne açıllardan farklıdır?

Sokrates'e göre bilgi **mutlaktır**, akıl yoluyla elde edilebilir, bilgi elde eden kişiden bağımsız olarak var olur. Sofistlere göre ise bilgi **rölatiftir**, ikna yoluyla ortaya çıkar, insandan bağımsız bilgi yoktur.

▼ **Sokratik Yöntem** ve Sofist **retoriği** ne açıllardan farklıdır?

Sokratik Yöntem rakibin yanlışlığını ortaya çıkarıp sonra doğru olanı bulmayı amaçlar. Sofist **retorikte** ise doğruyu bulma amacı yoktur, tek amaç karşı savı çürütmek veya rakibi ikna etmektir.

▼ Sokrates'in erdem anlayışı nasıldır? Sokrates'e göre bir kişi nasıl erdem sahibi olabilir?

Sokrates'e göre bilgi ve erdem özünde aynı şeydir: kişinin erdemli davranışı, insanın ve insanı erdemlerin bilgisini edinmesinin sonucudur. Yani kişi kendini, daha genel olarak insanı ve erdemin kendisini bilmeden erdemli davranamaz. Diğer bir deyişle bilgi, erdemın **ön koşuludur**.

▼ Sokrates demokrasiye nasıl bir eleştiri getirmiştir?

Sokrates demokrasilerde seçmenlerin kolayca manipüle edileceğini, önemli konumlara o konuları hak eden kişilerin değil; boş vaatler, etkili **retorik** ve yanıltmaca ile seçmeni iyi kandıran **demagogların** işgal edeceğini söylemiştir.

▼ Sokrates'e göre bir demokrasinin sağlığı için temel şart nedir?

Seçmen nüfusunun entelektüel seviyesinin yüksek, seçmenlerin doğru karar verebilme yeteneğine sahip olması. Sokrates'e göre oy kullanma, bir haktan çok bir yetenektir; dolayısıyla öğrenilmesi gereken bir şeydir.

▼ Sokrates'in öğrencisi Platon neden hocası gibi demokrasiye karşı çıkmıştır?

Çünkü Atina demokrasisi Sokrates'in idam edilmesi kararını almıştır.

▼ Platon'un **ontolojisi** nasıldır ve hangi görüşün bir örneğidir?

Platon'a göre her varlık, o varlığın **ideasının** bir yansıması olduğundan o varlıktır. Örneğin kahve de çay da sıvıdır, ancak farklı sıvılardır. Farklı sıvılar olmalarına rağmen tek bir sıvı tanımına uymalarının sebebi ikisinin de sıvı **ideasının** birer yansıması olmasıdır. Farklı şeylerin nasıl da tek bir şeyin örneği olabildiği **idealar teorisi** ile açıklanır. Bu görüşe **idealizm** denir.

▼ Platon'a göre ideaların niteliği nedir? İdealar hangi alemde yer alırlar? İdeaların bilgisi hangi yollarla elde edilebilir?

İdealar soyut, mutlak, statik şeylerdir. **İdealar dünyasında** yer alırlar. Bilgileri **a priori akıl yürütme** yoluyla elde edilir, yani **ideaların** bilgisi **idealar dünyası** hakkında akıl yürüterek elde edilir; **fenomenler dünyasındaki** yansımaları **ideaların** kendileriyle alakalı bilgi temin edemez.

▼ Platon'un *Devlet* adı eserindeki Mağara Alegorisi onun **ontolojisini** nasıl temsil eder? Mağara Alegorisindeki unsurlar Platon'un **ontolojisinin** hangi unsurlarının sembolüdür?

Mağara Alegorisinde mağara **fenomenler dünyasını**, yeryüzü **idealar dünyasını** sembolize eder. Yeryüzündeki şekiller **idealar**, bu şekillerin mağara

duvarındaki yansımaları **fenomenlerdir**. Mağarada zincirlenmiş olma hali, **idealar** hakkında cahil olmayı; yeryüzüne çıkmak ise **ideaların bilgisine erişmeyi** yani felsefe yapmayı, öğrenmeyi sembolize eder. Bu özgürleştirici ve aydınlatıcı bir süreçtir.

▼ **İdeaların** bilgisine ne ad verilir ve bu bilgi nerede bulunur? Bu bilginin edinimi hangi niteliktedir?

İdeaların bilgisine **episteme** denir. Bu bilgiler **idealar dünyasında** bulunur, yani onların edinimi için **idealar dünyası** hakkına bilgi edinmek gerekir. Bu edinim **a priori (deneyimden bağımsız, önce)** niteliktedir.

▼ **Fenomenlerin** bilgisine ne ad verilir? Platon'a göre bu bilgi neden gerçek bilgi teşkil etmez?

Fenomenlerin bilgisine **sanı** denir. Bu tür bilgiler deneyimlenen **fenomenler dünyasına** bulunur. Platon'a göre bu tür bilgiler gerçek bilgi teşkil etmez, çünkü **fenomenler ideaların** yalnızca bozuk birer yansımasıdır; onlar hakkındaki bilginin bir geçerliliği yoktur, spekülasyondan ibarettir.

▼ Platon'a göre gerçek bilginin niteliği nedir?

Platon'a göre gerçek bilgi **idealar** hakkındadır; **objektif, evrensel ve değişmezdir** çünkü **idealar** da bu niteliklere sahiptir.

▼ Platon'un **aksiyolojisi** nasıldır? Değer yargıları hakkında bilgi nasıl elde edilir? Bu değer yargıları hakkında bilgi elde etmek için ne olmak gerekir?

Platon'a göre değer yargılarının da **ideaları** vardır ve bu tür yargıları verebilmek için bu kavramların **idealarını** bilmek gerekir. Bu da ancak filozofların yapabileceği bir şeydir.

▼ Platon'un ideal devleti neden **filozof-krallar** tarafından yönetilir?

Çünkü sadece filozoflar bir devleti yönetmek için gerekli adalet gibi kavramların **ideaları** hakkındaki bilgiye ulaşabilir. Sıradan vatandaşlar yönetimin usullerini anlayamazlar, böyle bir ortamda filozofların gerçek görüşleri gürhunun altında ezilir ve toplum bozuk yansımalar olan **fenomenlere** göre düzenlenmiş olur.

▼ Platon neden sanatı ideal devletinin dışında tutmuştur?

Çünkü ona göre sanat **fenomenleri** tasvir ettiğinden bozuk yansımaları öne çıkarır, **idealar** hakkındaki gerçek bilgiye ulaşmamızı engeller.

▼ Platon neden **ilk sistematik filozof** olarak anılır?

Çünkü **epistemolojisi ontolojisi** üzerine, **aksiyolojisi** de **epistemolojisi** üzerine inşa edilmiştir. Yani farklı alanlardaki görüşleri diğer alanlardaki görüşlerinin doğrudan sonuçlarıdır, felsefesi kendi içinde tutarlı bir sistem oluşturur.